

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Történelemfilozófia és -elmélet

Egyetemi tanév: 2025-2026

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Történelem és Filozófia
1.3. Intézet	Magyar Történeti Intézet
1.4. Szakterület	Filozófia
1.5. Képzési szint	BA
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Filozófia
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve		Történelemfilozófia és -elmélet				A tantárgy kódja		HLM2307A			
2.2. Az előadásért felelős tanár neve			Dr. Demeter M. Attila egyetemi professzor								
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve			Veres Evelin doktorandusz								
2.4. Tanulmányi év		2	2.5. Félév		4	2.6. Értékelés módja		V	2.7. Tantárgy típusa		Szaktárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	56	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					14
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					14
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					14
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					14
Vizsgák					10
Más tevékenységek:					4
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszám					70
3.8. A félév összóraszám					56 fiz./126 konv.
3.9. Kreditszám					5

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	
4.2. Kompetenciabeli	

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	Kötelező részvétel az előadások 70%-án, azaz a szemeszter alatt megtartott 14 előadásból 9 előadáson a részvétel kötelező.
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	- Az egyetemi szabályzat értelmében a szemináriumokon a részvétel kötelező - Egy szemináriumi szöveg bemutatása kötelező, továbbá a bekapcsolódás a szövegek értelmezésébe

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai/kulcs-kompetenciák	- A filozófia elméleti és történeti alapjainak beazonosítása és megfelelő alkalmazása: elvek, értékek, etikák, gondolkodási módozatok és gyakorlatok - Általános és ágazati filozófiai gondolatok, témák és problémák rendszerezése és megfogalmazása - Megoldások, konklúziók vagy alternatív probléma-megközelítések erős és gyenge pontjainak a kritikai gondolkodás (logikai elemzés és értékelés) általi beazonosítása - Az emberi cselekedetek, tapasztalatok és létezés okainak, elveinek és értelmének a kimutatása - Filozófiai gondolatok/ismeretek létrehozása és közlése - Személyközi és interkulturális közvetítés a személyközi és interkulturális problémák beazonosítása, elemzése és megoldása révén
Transzverzális kompetenciák	- Közepes nehézségű problémahelyzetek realista, illetve mind elméleti, mind gyakorlati érveléssel való kezelése, hatékony megoldásuk érdekében - A hatékony multidiszciplináris csoportmunka technikáinak a különböző hierarchikus szinteken való alkalmazása - A szakmai továbbképzés szükségletének az önértékelése a személyes autonómia, a munkaerőpiaci integráció és a munkaerő-piaci követelményekhez való alkalmazkodóképesség fejlesztése céljából

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	- Filozófiai elméletek eszméinek és érveinek összehasonlító elemzése, ezek jelentőségének és határainak azonosítása - A társadalmi, politikai, gazdasági valóság/folyamatok elemzése, az őket igazoló előfeltevések és elvek vizsgálata és tisztázása révén - Politikai, vallási, tudományos és művészeti alapfogalmak, elképzelések kritikai és konstruktív vizsgálata - Információk összegzése azzal a céllal, hogy az emberi állapottal kapcsolatos szabályszerűségeket és konklúziókat fogalmazzunk meg (induktív és abduktív gondolkodás) - Az emberi létezésre vonatkozó hipotézisek megalkotásának és alkalmazásának módozatairól való kritikai és konstruktív reflexió - Más emberek, kultúrák értékeinek, véleményeinek, szükségleteinek, érzelmeinek azonosítása, megértése és tisztelete
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	- A tantárgy fő célja olyan képességek és készségek fejlesztése, amelyek révén a diákok el tudják különíteni a különféle történelmi narratívákat - A tantárgy egyszersmind arra is képessé kívánja tenni a hallgatókat, hogy fel tudjanak építeni egy történelmi valóságot, hogy ki tudjanak alakítani egy saját történelmi narratívát (kis történelem a nagy történelemben) - Ugyanakkor a tantárgy bevezetés is kíván lenni a nagy 19. és 20. századi történelemfilozófiákba, ezek összehasonlító elemzését adja - Legvégül a tantárgy a történetírás módszertani kérdéseire is folyamatosan reflektálni kíván (mi a történelmi tény, mi a forráskritika s.í.t.), s ezáltal a diákokat fel kívánja készíteni a különféle történelmi diskurzusok kritikai elemzésére

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Történetírás a történelemfilozófia előtt: az antikvitástól a középkorig	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
2. A történelem modern eszméjének megszületése a francia forradalom idején	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
3. Van-e a történelemnek filozófiája? Herder és Kant vitája	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
4. Az ész a történelemben: Kant és Hegel	Előadás, összefoglalás vezérszavakban,	

	szintézis	
5. A történelem végének tézise: Hegel (Kojève, Fukuyama)	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
6. A történelemfilozófiai szkepszis feléledése: Burckhardt és Nietzsche	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
7. A történelem mint önmagunk megváltásának eszköze: Walter Benjamin	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
8. Mi a történelem? Marc Bloch, Robin G. Collingwood	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
9. A történész mestersége: Michael Oakeshott, Hannah Arendt	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
10. Mi a történelmi tény? Marc Bloch, Robin G. Collingwood	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
11. Szabadság és történelmi determinizmus: Isaiah Berlin, Ernest Nagel, Reinhart Koselleck, Fernand Braudel	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	
12. A történelem megértése: Paul Ricoeur, Raymond Aron	Előadás, összefoglalás vezérszavakban, szintézis	

Könyvészet

Antoine Nicolas de Condorcet: Az emberi szellem fejlődésének vázlatos története, Bevezetés, A kilencedik és a tizedik korszak, in: Antoine Nicolas de Condorcet: Az emberi szellem fejlődésének vázlatos története, Gondolat Kiadó, Budapest, 1986, 59-69, 188-270.

Immanuel Kant: Az emberiség egyetemes történetének eszméje világpolgári szemszögből, in: Immanuel Kant: A vallás a pusztta ész határain belül és más írások, Gondolat Kiadó, Budapest, 1980, 58-76.

Johann Gottfried Herder: Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról, Tizenötödik könyv, in: Johann Gottfried Herder: Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról, Gondolat Kiadó, Budapest, 1978, 403-454.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel: A történelem eszméje és ennek megvalósítása, in: Georg Wilhelm Friedrich Hegel: Előadások a világtörténet filozófiájáról, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966, 33-111.

Karl Marx – Friedrich Engels: A Kommunista Párt kiáltványa, in: Marx – Engels: Válogatott művek I., Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1963, 1-46.

Jacob Burckhardt: Világtörténelmi elmélkedések, Bevezetés, in: Jacob Burckhardt: Világtörténelmi elmélkedések, Atlantis Kiadó, Budapest, 2001, 11-50.

Oswald Spengler: A nyugat alkonya, Bevezetés, in: Oswald Spengler: A nyugat alkonya I., Európa Kiadó, Budapest, 1994, 19-100.

Arnold J. Toynbee: Tanulmány a történelemről (A civilizációk keletkezésének természete, A civilizációk növekedésének természete, A civilizációk megroppanásának problémája, A civilizációk megroppanásának természete), in: Arnold J. Toynbee: Válogatott tanulmányok, Gondolat Kiadó, Budapest, 1971, 13-217 (15-35, 74-87, 120-124, 125-126).

Walter Benjamin: A történelem fogalmáról, in: Gyurgyák János – Kisantal Tamás (szerk.): Történelemelmélet I., Osiris Kiadó, Budapest, 2006, 664-671.

Marc Bloch: A történész mestersége, Bevezetés, Első fejezet: Történelem, ember, idő, in: Marc Bloch: A történész mestersége, Osiris Kiadó, Budapest, 1996, 11-40.

Robin G. Collingwood: A történelem eszméje, V. rész, Epilógus, 1.§ Az emberi természet és az emberi történelem, in: Robin G. Collingwood: A történelem eszméje, Gondolat Kiadó, Budapest, 1987, 264-293.

Marc Bloch: A történész mestersége, Második és Harmadik fejezet: A történelmi megfigyelés és A forráskritika, in: Marc Bloch: A történész mestersége, Osiris Kiadó, Budapest, 1996, 41-97.

Robin G. Collingwood: A történelem eszméje, V. rész, Epilógus, 4., 5., 6., 7. §, A történetírás mint a múltbeli tapasztalat újraélése, A történetírás tárgya, Történelem és szabadság, A haladás mint a történelmi gondolkodás terméke, in: Robin G. Collingwood: A történelem eszméje, Gondolat Kiadó, Budapest, 1987, 347-402.

Hannah Arendt: A történelem fogalma, in: Hannah Arendt: Múlt és jövő között, Osiris Kiadó, Budapest, 1995, 49-99.

Michael Oakeshott: A történészi tevékenység, in: Michael Oakeshott: Politikai racionalizmus, Új mandátum Kiadó, Budapest, 2001, 235-259.

Paul Ricoeur: A történelem írása és a múlt megjelenítése, in: Takács Ádám (szerk.): A történelem anyaga. Francia történelemfilozófia a XX. században, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2004, 187-205.

Raymond Aron: A történelmi érthetőség három módja, in: Takács Ádám (szerk.): A történelem anyaga. Francia történelemfilozófia a XX. században, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2004, 119-135.

Isaiah Berlin: Történelmi szükségszerűség, in: Isaiah Berlin: Négy esszé a szabadságról, Európa Kiadó, Budapest, 1990, 181-333.

Ernest Nagel: A történelmi determinizmus, in: Gyurgyák János – Kisantal Tamás (szerk.): Történelemelmélet II., Osiris Kiadó, Budapest, 2006, 649-672.

Reinhart Koselleck: Ábrázolás, esemény és struktúra, in: Reinhart Koselleck: Elmúlt jövők, Atlantis Kiadó, Budapest, 2003, 163-178.
 Fernand Braudel: A történelem és a társadalomtudományok. A hosszú időtartam, in: Gyurgyák János – Kisantal Tamás (szerk.): Történelemelmélet II., Osiris Kiadó, Budapest, 2006, 1157-1182.
 Karl Raimund Popper: A történetírás és a történelem értelme, in: Karl Raimund Popper: Megismerés, történelem, politika, AduPrint Kiadó és Nyomda, Budapest, 1997, 133-156.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. A történelem felfogása az antik szerzőknél: Hérodotosz, Thuküdidész, Xenophón, Polübiosz	Szövegértelmezés, szemelvények	
2. Szent Ágoston történelemteológiája	Szövegértelmezés, szemelvények	
3. Voltaire és a történelemfilozófia megalapozása	Szövegértelmezés, szemelvények	
4. Kant és az egyetemes történelem eszméje	Szövegértelmezés, szemelvények	
5. Az „ész csele” a történelemben: Hegel	Szövegértelmezés, szemelvények	
6. Nietzsche a háromféle történetírásról	Szövegértelmezés, szemelvények	
7. Walter Benjamin és „a történelem angyla”	Szövegértelmezés, szemelvények	
8. A történelem vége: Alexandre Kojève	Szövegértelmezés, szemelvények	
9. A történelmi tény kérdése: Robin G. Collingwood	Szövegértelmezés, szemelvények	
10. A történész mestersége: Marc Bloch	Szövegértelmezés, szemelvények	
11. Szabadság és determinizmus a történelemben: Isaiah Berlin	Szövegértelmezés, szemelvények	
12. A történelem megértése: Paul Ricoeur	Szövegértelmezés, szemelvények	

Könyvészet

Hérodotosz: A görög-perzsa háború, Osiris Kiadó, Budapest, 1998.
 Thuküdidész: A peloponnészoszi háború, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1985.
 Xenophón: Hellénika, in: Xenophón történeti munkái, Osiris Kiadó, Budapest, 2001, 9-247.
 Polübiosz történeti könyvei, Attraktor, Máriabesenyő – Gödöllő, 2002.
 Josephus Flavius: A zsidó háború, Gondolat Kiadó, Budapest, 1964.
 Augustinus: Isten városáról, Kairosz Kiadó, Budapest, 2005.
 Giambattista Vico: Az új tudomány, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979.
 Gottfried Herder: Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról, Gondolat Kiadó, Budapest, 1978.
 Georg Wilhelm Friedrich Hegel: Előadások a világtörténet filozófiájáról, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966.
 Marc Bloch: A történész mestersége, Osiris Kiadó, Budapest, 1996.
 Robin G. Collingwood: A történelem eszméje, Gondolat Kiadó, Budapest, 1987

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- A társ- és rokon szakmák (főként a politológia, történelem) képviselőivel folytatott előzetes egyeztető és módszertani diszkussziók
- Részvétel a szakmai vitákban és szakmai fórumokon

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Az előadáson átadott ismeretanyag elsajátítása, ennek megfelelő alkalmazása és használata	Az ellenőrzés folyamatosan történik a félév során a vitákba való bekapcsolódás révén, valamint a félévi záróvizsgán	20%
	A politikai gondolkodás fogalomkészletének, szempontrendszerének kellő elsajátítása és alkalmazása	Félév végi, szóbeli záróvizsga	50%
10.5 Szeminárium /	A szövegek értelmezésben	Szöveg bemutatása,	20%

Labor	való aktív részvétel	szövegek értelmezésében való aktív részvétel	
	Vitákban való aktív részvétel	Az ellenőrzés folyamatosan történik végig a félév során, a vitákban való állandó, aktív részvétel révén	10%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
- Az előadásokon 70%-os, a szemináriumokon 100%-os részvétel - Minimum egy szemináriumi szöveg bemutatása a félév folyamán - A vitákban, szövegek megbeszélésében való állandó, aktív részvétel			

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)¹

	A fenntartható fejlődés általános ikonja							
								

Kitöltés időpontja:
2025. szeptember 15.

Előadás felelőse:
Demeter M. Attila egyetemi professzor

Szeminárium felelőse:
Veres Evelin doktorandusz

Az intézeti jóváhagyás dátuma:
2025. szeptember 28.

Intézetigazgató:
Nagy Róbert egyetemi docens

¹ Csak azokat az ikonokat tartsa meg, amelyek az [SDG-ikonoknak az egyetemi folyamatban](#) történő alkalmazására vonatkozó eljárás szerint illeszkednek az adott tantárgyhoz, és törölje a többit, beleértve a fenntartható fejlődés általános ikonját is – amennyiben nem alkalmazható. Ha egyik ikon sem illik a tantárgyra, törölje az összeset, és írja rá, hogy „Nem alkalmazható”.